

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvcvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LVI. De causalitate resurrectionis Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](#)

guilnentiecatrices: vnde ut legitur Luc. vlt. dixit eis
Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum.
Alio modo, ostendit eis veritatē suā resurrectionis
ex parte animæ, iterato corpori unita. Et hoc ostendit per opera triplicis uitæ. Primum quidem, per opus
vitæ nutritiæ, in hoc, quod cum discipulis mandauit & bibit, ut legitur Luc. vlt. Secundo per opera
vitæ sensitivæ, in hoc, quod discipulis ad interrogata
respondebat, & præsentes salutabat, in quo ostendebat & videbat & audire. Tertio per opera uitæ in-
tellectivæ, in hoc quod eis loquebatur, & de scripturis
disserebat. Et ne quid deceleret ad perfectionem ma-
nifestationis, ostendit etiam se habere diuinam na-
turam, per miraculum quod fecit in p̄scibus capien-
dis, & ulterius per hoc, quod eis uidentibus ascen-
dit in celum: quia ut dicitur Io. 3. Nemo ascendit in
celum nisi qui descendit de celo. Filius hominis, q̄
est in celo. Gloriam etiam suā resurrectionis osten-
dit discipulis, per hoc q̄ ad eos ianuis clausis intra-
uit. secundum enim quod Greg. * dicit in Hom. pal-
pandam carnem Dominus præbuit, quā ianuas clau-
sis introduxit, ut eſe post resurrectionem ostende-
ret corpus suum, & cūludem naturæ, & alterius glo-
riæ: similiter etiā ad proprietatē gloriæ pertinebat,
quod subito ab oculis eorum evanuit, ut dicitur Luke
vlt. quia per hoc ostendebatur, q̄ i potestet eius erat
videti, & non videri: quod pertinet ad conditionem
corporis gloriæ, ut supra* dictum est.

B A D P R I M U M ergo dicendum, quod sicut Augustinus * dicit in Dialogo ad Orosium, Clarificata carne Dominus resurrexit: sed noluit in ea clarificatio-
ne discipulis suis apparere, quia non possent oculis suis talēm claritatem prospicere: si enim antequam moreretur pro nobis, & resurget, quando transfiguratus est in monte, discipuli sui eum videre non potuerunt, quanto magis glorificata carne Domini cum videre non potuerunt? Est etiam considerandum, quod post resurrectionem Dominus hoc precepit uolebat ostendere, quod idem ipse esset, qui mortuus fuerat, quod multum poterat impeditre, si eis sui corporis claritatem ostenderet: nam immutatio quæ fit secundum aspectum, maxime ostendit diuersitatē eius, quod videtur: quia sensibilia cōmu-
nia (inter quæ est vnum & mulra, vel idem & diuersum) maxime diuidat visus: sed ante passionem, ne infirmitatem passionis eius discipuli despicerent, intendebat Christus eis gloriam maiestatis suæ ostendere, quam maxime demonstrat claritas corporis. Et ideo ante passionem, gloriam suam demonstrauit discipulis per claritatem, post resurrectionem autem per alia indicia.

A D Q U A N T U M dicendum, q̄ sicut Aug. † dicit in lib. de Consensu Euang. possumus intelligere unum angelum vistum a mulieribus, secundum Mat. & Mar., ut eas ingressas in monumēntum accipiamus, in ali-
quod. Sipatium, quod erat aliqua maceria communi-
nitati, atque ibi vidiſſe angelum * sedentem a dex-
tris, quod dicit Marcus. Deinde dum introspicerent locum in quo iacuerat corpus Domini, uisus ab eis alios duos angelos, primo quidem sedentes ut dicit loan. & postea eos surrexisse, ut stantes uiderentur, vñ tem. dicit Lucas.

Q V A E S T I O L V .
De resurrectionis Christi causa.
litate, in duos articulos
diuisa.

¶ Super Questionis
quinquagesimæ se-
ti Articulum pri-
mum.

T Itulus clarus.
In corpore
vna est conclusio: Re-
surrectio Christi est
causa noſtre resur-
rectionis. Probaf tri-
pliciter. Primo ratio-
ne.

D EINDE considerandum
est de causalitate resurrec-
tionis Christi.

Tertia S. Thomæ.

Homil. 84. dia
Io. super il-
lud, noli me
angeri t. g.

In dial. 65. q. 4
q. 4. in prim. com. 4.

lib. 3. c. 14. 10
no. 4.

Supra lapi-
dem reuolu-
tum a mon-
umento, sicut
dicit Mat. ut
hoc sit seden-

Consensu Euang. possumus intelligere unum angelum vistum a mulieribus, secundum Mat. & Mar., ut eas ingressas in monumēntum accipiamus, in ali-
quod. Sipatium, quod erat aliqua maceria communi-
nitati, atque ibi vidiſſe angelum * sedentem a dex-
tris, quod dicit Marcus. Deinde dum introspicerent locum in quo iacuerat corpus Domini, uisus ab eis alios duos angelos, primo quidem sedentes ut dicit loan. & postea eos surrexisse, ut stantes uiderentur, vñ tem. dicit Lucas.

E A D T E R T I U M dicendum, q̄ (sicut Aug. * dicit sup. Ioani) hoc qđ Dominus dixit, Noli me tangere, nō
dum enim ascendi ad Patrem meum, sic dicit est ut

ne principii in quoll
bet genere, &c. secū
do auctoritate Apo
stolorum ex confon
tatione Verbi incar
nati. Omnia clara,
& distincta sunt in
litera.

In responsione ad
tertium, adiuerte q̄
humanitas Christi
quia est organū con
iunctum personaliter
verbō Dei, et ve
lū vniuersale instru
mentum Dei ad mi
racula facienda, ut
ex superius dicitis
habetur. Determina
tur autem ad eis in
21. q. 27. art. 3.
ad 7. Et op. 9.
g. ca. 46. Et
op. 60. c. 21.
Et 1. co. 15.

4. di. 4. ar. 3.
q. 1. Et 4. c. 6.

cap. ult. par.
q. 2. med.

4. c. 28.

Damasc. lib.

4. c. 28.

A D PRIMVM sic proceditur.
A Videtur, quod resurrectio
Christi non sit causa resurrectio
nis corporū. Posita enim causa
sufficiēti, necesse est effectum po
ni. si ergo resurrectio Christi est
causa sufficiēti resurrectionis cor
porū, statim eo resurgēt omnes
mortui resurgere debuerunt.

¶ 2 Præterea. Causa resurrectionis

mortuorum est diuina iustitia,

ut scilicet corpora simul præmi
entur vel puniantur cum ani
mabus, sicut communicauerunt
in merito vel peccato, vt dicit
Dionys. vlti. cap. Cælest. Hier. &
eriam Damasc. dicit f in 3. lib. sed
iustitiam Dei necesse esset imple
ri, etiam si Christus non resur
xisset. ergo etiam Christo non re
surgent, mortui resurgent: nō
ergo resurrectio Christi est causa
resurrectionis corporum.

¶ 3 Præ. Si resurrectio Christi sit

causa resurrectionis corporum,

aut esset causa exemplaris, aut cau
sa effectiva, aut meritoria: sed nō
est causa exemplaris, quia resur
rectionem corporum Deus ope
rabitur, secundum illud lo. 5. si

cut pater suscitat mortuos: Deus autem nō indiget

infipere ad aliquod exemplar extra se, similiter etiā

non est causa effectiva: quia causa efficiens non agit

nisi per contactum vel spiritualem vel corporalem:

manifestum est autem quod resurrectio Christi nō

habet contactū corporalē ad mortuos, qui resurget

proper distantiū tēporis & loci: similiter etiā nec

cōtactū spiritualem, qui est per fidem & charitatē

quia etiam infideles, & peccatores resurgent. neque

etiā est causa meritoria: quia Christus resurgēt iā

nō erat viator, & ita nō erat in statu merēdi, & ita

nullo modo resurrectio Christi uidetur esse causa

nostræ resurrectionis.

¶ 4 Præ. Cū mors sit priuatio vitæ, nihil videtur esse

aliud destruere mortem, quā reducere uitā, quod

pertinet ad resurrectionem: sed Christus moriendo,

morte nostram destruxit. ergo mors Christi est cau
sa nostræ resurrectionis, non ergo eius resurrectio.

SED CONTRA est, quod super illud i. ad Corinth.

15. Si Christus prædicatur, quod resurrexit a mor
tuis, &c. dicit Gloss. qui est causa sufficiens resurre
ctionis nostræ.

RESPO N. Dicendum, quod illud, quod est pri
mum in quolibet genere, est causa omnium, quae sunt

Et circa hoc queruntur duo.
¶ Primò, Vtrum resurrectio Christi sit causa nostra resurrectionis, sicut ex supradictis patet: unde oportet, quod resurrectio Christi sit causa nostra resurrectionis, & hoc est quod Apost. dicit i. ad Corin. 15. Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resur
rectio mortuorum: & hoc rationabiliter, nam principiū humanae uiuificationis est verbum Dei, de quo dicitur in Psalm. 35. Apud te est fons uita: unde & ipse dicit Ioan. 5. sicut pater suscitat mortuos, & uiuiscat, sic & Filius quos vult uiuiscat. Habet autē hoc naturalis ordo rerū diuinatus institutus, ut quilibet causa primo operetur in id, quod est propinquius, & per illud operetur in alia magis remota: si
cut ignis primo calefacit aerem sibi propinquum, p
quem calefacit corpora distantiā, & ipse Deus primo illuminat substantias sibi propinquas, per quas il
luminat magis remotas, ut Dion. f dicit 15. c. Cælest. Hier. & ideo verbum Dei primo tribuit vitam imm
mortalem corpori sibi naturaliter unito, & per ip
sum operatur resurrectionem in omnibus aliis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut dictum est*) resurrectio Christi est causa nostra resurrectionis per virtutem Verbi uiniti, quod quidem operatur, secundum uoluntatem: & ideo nō oportet, quod statim sequatur effectus: sed secundum dispositionem verbi Dei, ut scilicet primo conformemur Christo patienti & morienti in hac uita passibili, & mortalib
deinde perueniamus ad* percipiendum similitudinē resurrectionis ipsius.

AD SECUNDVM dicendum, quod iustitia Dei est causa prima resurrectionis nostræ: resurrectio autem Christi est causa secundaria & quasi instrumentalis. Licet autem virtus principalis agentis non determinetur ad hoc instrumentum determinate: tamen ex quo per hoc instrumentum operatur, instrumentum illud est causa effectiva: sicut ergo diuina iustitia, quantum est de se, nō est obligata ad resurrectionem nostram causandam per resurrectionem Christi: potuit n. alio modo nos Deus liberare, quā per Christi passionem & resurre
ctionem ut supra * dictū est. Ex quo tamen decre
vit hoc modo nos liberare, manifestum est, q̄ resur
rectio Christi est causa nostræ resurrectionis.

AD TERTIUM dicendum, quod resurrectio Christi non est, proprio loquendo, causa meritoria nostræ resurrectionis: sed est causa effectiva & exemplaris. Efficiens quidem, inquantū humanitas Christi in quam resurrexit, est quodammodo instrumentum diuinitatis ipsius: & operatur in uirtute eius, ut supra dictū est. f Et ideo sicut alia, quæ Christus in sua humanitate fecit, vel passus est, ex uirtute diuinitatis eius sunt nobis salutaria (ut supra dictum est*) ita & resurre
ctio Christi est causa effectiva nostræ resurre
ctionis: uirtute diuina: cuius p̄priū est mortuus ui
uificare: quia quidē uirtus præsentialiter attingit oīa
loca & tempora, & talis cōtactus virtualis sufficit ad rationem huius effectivitatis. Et quia (vt dictum est) primordialis causa resurrectionis humanæ est diuina iustitia, ex qua Christus habet potestatē iudicium fa
cere, inquantum filius hominis est, virtus effectiva resurrectionis eius se extendit, nō solum ad bonos, sed etiā ad malos, qui sunt eius iudicio subiecti. Sicut autem resurrectio corporis Christi, ex eo q̄ cor
pus illud est personaliter Verbo uinitū, est prima & po
re, ita etiam ei⁹ prima dignitate & perfectione, ut dicit gloss. i. ad Cor. 15. Semper autē id, quod est per
fectissimum

Q V A E S T . L V I .

fecundum, est exemplar eius quod est minus perfe-
ctum secundum suū modū, & ideo resurrectio Chri-
sti est causa exēplaris nostrā resurrectionis. Qd̄ qui-
dem necessariū est, non ex parte resuscitatis, qui nō
indiget exēplari, sed ex parte resuscitatorum, quos
op̄oret illi resurrectionē cōformati, secundum illud
Pha.3. Reformatus corpus humilitatis nostrā, confi-
gurata corpori claritatis sua. Licet autē efficientia
resurrectionis Christi se extēdat ad resurrectionem
tam bonorum, quām malorum: exemplaritas tamē
eius se extendit proprie solum ad bonos qui sunt fa-
cti conformes filiationis ipsius, ut dicitur Roma.8.

Ad QVARTVM dicendum, q̄ secundum rationem
efficientiæ, quæ depecat ex virtute diuina cōmu-
niter, tam mors Christi, quām etiā resurrectio, est cau-
sa tam destructionis mortis, quām reparatiōis uitæ :
sed secundum rationē exemplaritatis, mors Christi,
per quā recessit a vita mortalī, est causa destructionis
mortis nostræ: resurrectio vero eius, per quā in-
choavit vitam immortalem, est causa reparationis
vitæ nostræ: passio tamen Christi est insuper causa
meritoria, ut supra dictum est.*

*Super Questiones
quinq̄ua ſimile ſexta
Articulum fecundum*

A R T I C U L V S I I .

*Vtrum resurrectio Christi fit cauſa re-
surrectionis animarum.*

Titus clarus ē.
Intelligenti re-
ſurrectionē aīa
ē a morte peccati:
Tib.22. in mors. anima pec-
candi. lo. caū. el. & uita eius
autē mōis eī. gratia Dei.

AD SECUNDVM sic procedit. Videtur q̄ resurrectio Christi nō sit cauſa resurrectionis animarū. Dicit enim Aug.* super Ioan. q̄ corpora resurgent per dispensationē humanam: sed anime resurgent per substantiā Dei: sed resurrectio Christi non p̄tinet ad substantiā Dei, sed ad dispensationē humanam. ergo resurrectio Christi, & si sit cauſa resurrectionis corporum, nō tamē uidetur esse cā resurrectionis animarum. ¶ 2 Prat. Corpus non agit in spiritu: sed resurrectio Christi pertinet ad corpus eius, quod cecidit per mortē. ergo resurrectio Christi nō est cā resurrectionis animarū. ¶ 3 Prat. Quia resurrectio Christi est cauſa resurrectionis corporū omnium, corpora resurgent secundum illud 1.ad Corin. 15. Omnes quidem resurgent: sed nō omnium anima resurgent: quia quidam ibūt in suppliciū aēternū, ut dicitur Matt. 25. ergo resurrectio Christi nō est cauſa resurrectionis animarum.

¶ 4 Prat. Resurrectio animarum per remissionem peccatorū: sed hoc factum est p̄ Christi paſſionem, secundum illud Apoc. 1. Lauit nos a peccatis nostris in ſanguine ſuo. ergo resurrectionis animarum, magis est cauſa Christi paſſio, quām eius resurrectio.

SED CONTRA est, quod Apost. dicit Roma.4. Resurrexit propter iustificationem noſtrā: quā ni-

A R T I C . II .

179

A hil aliud est quā resurrectio ani-
marū. Et super illud Psalm. 29. Ad
vesperum demorabitur fletus, di-
git gloss. quod resurrectio Chri-
ſti est cauſa resurrectionis noſtre
& anima in praſenti, & corporis in futuro.

R E S P O N S O . Dicendum, quod (ſicut dictum est *) Arti. præce.
resurrectio Christi agit in virtute diuinitatis, quæ qui ad 3.

dem se extendit, non ſolū ad resurrectionem corpo-
rum, sed etiam ad resurrectionem animarum: a Deo
enim eſt, & quod anima viuat per gratiam, & quod
corpus viuat per animam. Et ideo resurrectio Chri-
ſti habet inſtrumentaliter virtutem effectiū, non
ſolū respectu resurrectionis corporum, sed etiam
respectu resurrectionis animarum: ſimiliter etiam
habet rationem exemplaritatis respectu resurrectionis
animarum: quia Christo refurgenti debemus
etiam secundum animam conformari, vt ſicut, ſecundum
Apo. Rom. 6. Christus surrexit a mortuis per
gloriam patris, ita & nos in nouitate vita ambule-
mus: & ſicut ipſe refurgens ex mortuis iam non mo-
ritur, ita & nos exſtimemus nos mortuos eſſe pe-
ccato, vt iterum viuamus in illo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augu. * dicit
resurrectionem animarum fieri per Dei ſubſtantia, Trađ. 23. in
quantum ad participationem: quia ſcilicet participa-
do diuina bonitatem, anime ſunt bona, & iusta,

C non autem participando quācumque creaturem:
vnde cum dixiſſet, † Animæ refurgunt per ſubſtan-
tiam Dei, ſubdit: participatione enim Dei fit anima
beata, non participatione anima sancta: sed parti-
cipando gloriam corporis Christi, efficiuntur corpo-
ra noſtra gloriosa.

AD SECUNDVM dicendum, quod efficientia resur-
rectionis Christi pertinet ad animas, non per pro-
priam virtutem ipſius corporis refurgentis, ſed per
virtutem diuinitatis cui personaliter unitur.

AD TERTIUM dicendum, quod resurrectio ani-
marum pertinet ad meritum, quod eſt effectus iuſti-
ficatoris ſed resurrectio corporum ordinatur ad pe-
nam vel præmium, quæ ſunt effectus iudicantis. Ad
Christum autem nō pertinet iuſtificare omnes, ſed iudicare, & ideo omnes resuſcitat ſecundum cor-
pus, ſed non omnes ſecundum animam.

AD QVARTVM dicendum, quod in iuſtificatione
animarum duo concurrunt, ſcilicet remiſſio culpe,
& nouitas vita per gratiam. Quantum ergo ad effi-
cientiam, quæ eſt per virtutem diuina, tam paſſio
Christi quā resurrectio eſt cauſa iuſtificationis quo
ad utramque: ſed quantum ad exemplaritatem pro-
prie paſſio, & mors Christi, eſt cauſa remiſſionis cul-
pe, per quam morimur peccato: resurrectio autem
Christi, eſt cauſa nouitatis vita, quæ eſt per gratiam
ſue iuſtiam. Et ideo Apoſtol. dicit Roma.4. quod
traditus eſt, ſcilicet in mortem, propter delicta no-
ſtra, ſcilicet tollenda, & resurrectio propter iuſtifica-
tionem noſtrā: ſed paſſio Christi

*¶ Super Questiones
quinq̄ua ſimile ſexta
Articulum primū*

Titus clarus.

*T*n corpora

vna conchuiſio:

Cōueniens fuit Chri-

ſtum non remanere

in terris, ſed alcedē-

re in celum, Probat.

Locus debet eē p̄ ad 3. arg.

portionatus locato,

&c. clare patet illa.

Z 3 Et

EIN DE considerandum
eſt de ascensione Chri-
ſti.

Tertia S. Thomæ.